

Örskär

Svenskt nr: 212500
Int.nr: C 6236
Lat./Long.: N 60 32, O 18 22
Tidigaste fyr år: 1684
Nuvarande fyr år: 1740
Automatiserad år: 1978
Avbemannad år: 1997
Tornets höjd: 32,7 m
Lyshöjd över havet: 36,5 m
Lysvidd: 16,5 nm

Original optik: (Någon typ av spegelapparat med 4 konkava speglar samt enkla rovoljelampor)
Nuvarande optik: 4:e ordn. (500 mm) dioptrisk trumlins med 5+5 inslipade ringar, 360°
Fyrapparat: 1000W 120V lampa (reserv 2x60W 10,3V), klipp, fotocell
Övrig utrustning: Landkabel, batterier, RC
Byggnadsmaterial: Gråsten och sandsten
Tornets färg & form: Vitt torn med 2 svarta bälten, nedtill sexkantigt och upptill runt

Fyrplatsbostäder: Bostadshusen, källare, förråd och uthus upplåtna med utnyttjanderätt till Skärgårdsstiftelsen i Stockholms Län. Vandrarhem med 18 bäddar och kafé.

Ägare: SjöV äger fyr, fotogenbod och mistsignalmaskinhus

Kontaktperson: Per Mattsson (tillsyningsman) och Siw Ölund bor året runt på Örskärs fyrplats 0173-34021, 34011, 0708-339256, www.orskars-fyr.se . Kontakta även Öregrundsk turistbyrå 0173-30555, www.oregrund.nu. Se info på www.skargardsstiftelsen.se "våra områden"

Vägbeskrivning: Bilfärja från Öregrund till Gräsö därefter c:a 22 km bilväg till Örskärssund (norra änden på Gräsö) där bilparkering finns. Det finns även reguljär busservice (UL 854) på Gräsö. Per Mattsson hämtar med båt enl. turlista (plats bokas via fyrplatsen ovan), c:a 10 min. (ca ½ nm) båtfärd (c:a 70:- t.o.r.) därefter 20 min. promenad på Örskär till fyrplatsen.

Övrig information: Örskär blev 1684 den andra fyren som byggdes i Sverige. Den var av trä, 70 alnar hög och hade sexsidig lanternin med blyinfattade fönster i 60 fönsterbågar (senare ändrat till 12 bågar med sammanlagt 1260 fönster). Fyren antändes av blixtnedslag 1738 och ersattes 1740 av nuvarande fyrtorn av sten som tillsammans med "äldre bostadshuset" ritades på 1730 talet av slottsarkitekt Carl Hårleman. Fyrapparaten utgjordes av 5 eller 6 speglar av polerat stål (spegeldiameter 1 aln och 4 tum) med 2 rovoljelampor i varje spegel. År 1769 byttes fyrapparaten ut mot rörliga speglar (4 av förgylld koppar och 1 av stål) samt rovoljelampa. Apparaten tillverkades av J. Norberg och var antagligen världens första blänkapparat. Fyren klassificerades som roterande spegelfyr och dess sken syntes 4 mil. År 1852 byttes trälanterninen ut mot en av järn och fyrapparaten mot en med 12 paraboliska speglar (spegeldiameter 47,5 cm) monterade 3 på var sida av en fyrkantig järnställning, roterande, omloppstid 8 min, urverk med lod (vikt 43,7 kg, lodlina 27 m) och 12 envekgiga rovoljelampor (förbrukning 2,6 cl/tim) med oföränderlig oljeyta. Fyren klassificerades nu som omgående spegelfyr, dess sken syntes 4 mil. År 1874 byttes rovoljelamporna mot envekgiga fotogenlampor (förbrukning 5 cl/tim) oföränderlig yta. År 1910 uppsattes knallsignalapparat. År 1925 installerades Dalénljus, ny lanternin och en 3:e ordn. liten (750 mm) dioptrisk trumlins 6 fack á 60° med katadioptrisk krona (vänd nedåt) och krans, roterande på kullager med rotationen driven av gas. Fyren elektrifierades 1954. Örskärs fyr är unik på flera sätt bl.a. saknas trappor men en spiralformad tegelslagen gång inne i tornet leder upp till vaktrummet.

Skydd enligt lag: Statligt byggnadsminne 1935 och 2000, fyren och äldre bostadshus.
Föreslagen som nationalarv.